

ЌУЙИ СИНФЛАРДА ТИНГЛАБ ТУШУНИШНИ ШАКЛЛАНТИРИШ БЎЙИЧА МУҲИМ ТАВСИЯЛАР

Ф. Анварова

ФарДУ талабаси

АННОТАЦИЯ

Бошланғич синфларда инглиз тилини ўқитишида тинглаб тушуниши машқларидан фойдаланиши дарсларнинг қизиқарли бўлишини таъминлайди. Мақолада ёш тил ўрганувчилар учун қўлланилиши мумкин бўлган топшириқлар тавсия қилинади.

***Таянч сўз ва иборалар:** тинглаб тушуниши машқлари, аудиовоситалар, ўйинлар, мультимедиа воситалари.*

НЕКОТОРЫЕ РЕКОМЕНДАЦИИ, ПО ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА, ПОСРЕДСТВОМ ПРОСЛУШИВАНИЯ, В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

АННОТАЦИЯ

Использование навыков аудирования и чтения в начальных классах школы делает занятия интересными и разнообразными. В данной статье рассматриваются задания для учеников, изучающих иностранный язык.

***Ключевые слова и выражения:** упражнения на аудирование, аудиокниги, игры, мультимедиа.*

SOME RECOMMENDATIONS FOR TEACHING THE ENGLISH LANGUAGE IN ELEMENTARY SCHOOLS WITH LISTENING SKILL

ABSTRACT

The use of listening skilling teaching in the elementary grades of the school makes classes interesting and varied. This article discusses assignment for students learning a foreign language.

***Keywords and expression:** listening exercises, audiobooks, games, multimedia.*

КИРИШ

Бизга маълумки, бугунги ривожланиб бораётган ҳаётимизда тилининг орни няхотда ортиб бормоқда. Шундай экан уқувчиларга мактаб баъзи ҳолатларда богча ешиданок тилларни уқитиб бориш катта самара беради. Бугунги кунда инглиз тили бутунжаҳон тилларидан бири саналади. Шу сабабли

ҳам дунё давлатлари айнан инглиз тилини таълим тизимида фан сифатида ўқитишни жорий этмоқдалар.

Эндиги навбатда эътибор қаратилиши муҳим бўлган нарса бу бошланғич синф ўқувчилари учун инглиз тилини қай йўсинда ўргатиш мумкинлиги. Бу ўринда олдимизда маълум бир тавсияларни ишлаб чиқиш ва йўл қўйилиши мумкин бўлган камчиликларни ўрганиш талаб этилади.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Бу ўринда шуни таъкидлаб ўтиш керакки, мултимедиа воситалари ҳам биз учун бош ёрдамчи бўла олади. “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий Дастури тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Таълим-тарбия ва кадрлар тайёрлаш миллий дастурини тубдан ислоҳ қилш, баркамол авлодни вояга етказиш тўғрисида”ги фармонини бажариш доирасида ҳам етук педагогик кадрларни тайёрлаш билан бирга инглиз тилини ўқитишда керак бўладиган лингофон синфларни ташкил этиш ҳам назарда тутилган [1.85]. Шу сабабли ҳам ўқитувчилар шундай синф хоналардан самарали фойдаланишлари лозим. Бошланғич синф ёшидаги болалар учун мултимедиа воситаларини қўллаш уларни чет тилига қизиқтириш учун муҳим роль ўйнайди. Масалан, мультфильм, видео-қўшиқларни намойиш этиш орқали дарс олиб бориш мумкин. Бу билан биринчидан, визуал ва аудиал билим ошса, иккинчидан, бола диққатини тортишга ёрдам беради. Шунинг билан бирга, мултимедиа воситаларидан фойдаланишда ўқитувчилар ҳам яратиб берилаётган шароитлардан унумли фойдаланган ҳолда ўзларининг бор профессионал педагогик касб маҳоратларини ишга солиб, янги технологияларни қўллаган ҳолда сифатли дарс машғулотларини ўтказиш имкониятига эга бўладилар.

Болаларга мосланган турли хил қўшиқлар, диалоглар ва ҳаттоки эртақлар сабабли уларнинг тинглаб тушуниш кўникмаларини етарлича ривожлантириш мумкин. Шу ўринда ёш болаларга инглиз тилидаги сўзларни ўзбек тилидаги сўзларнинг айтилишига мослаб ўргатиш ҳам самарали фойда беради. Масалан, «5000 words in a month» китобида айнан шу метод орқали сўз ёдлашга эътибор қаратилган. Китоб муаллифи А.Аъзамовнинг тавсия этишича, айнан инглиз тилида сўзларнинг талаффузи билан мос келувчи сўзларни ишлатиб ёдлаш ёки айнан шу сўзнинг таржимаси ва талаффузига мос ҳолатда бирикма яъни «collocation» тарзида ёдлаш 85-90% ёрдам бермоқда.

Масалан;

1) Glass (*стакан*)-гилос(мева)

2) Fil(*тўлдирмоқ*)-фил(хайвон маъносида)

Ёки гаплар билан ифодаланганда:

1. Стаканга гилос шарбат қуйилди.
2. Фил хартумидаги сув билан идишни тўлдирди.

Бу йўналиш ўқувчини айнан таржимадан чалғитмаслиги учун ўқитувчи сўзга мувофиқ эквивалентни танлашда эҳтиёткор бўлиши лозим. Чунки болалар инглиз тилидаги сўзнинг айнан таржимасини эмас, балки унга мувофиқ келувчи сўзни эслаб қолишлари ҳам мумкин. Бу эса кутилган натижани олишга ҳалал беради.

Аудиолар. Бунинг ёрдамида ҳам инглиз тилини осон ўргатиш мумкин. Масалан, сабзавотларни ўргатиш учун шунга доир сўзлар ишлатилган ва бир неча бор такрорланган аудиолардан фойдаланган маъқул. Ёки шу сўзлар қатнашган шеър ёки қўшиқлардан ҳам фойдаланиш мумкин.

Шу каби қизиқарли қўшиқларни ҳам қўллаш самарали ҳисобланади. Аммо фақат қўшиқларга суяниб қолиш болаларга керакли билимларни беришда маълум бир тўсиқлар пайдо қилиши мумкин.

Инглиз тилида болаларга сўз ўргатишда маълум бир товушларга қиёслаб ўргатиш ҳам мумкин. Масалан, тана аъзоларини ўргатишда:

«Eye»-кўзимизга тегиб (оғрияпти дегандек) «ай» деб талаффуз қиламиз. Ёки «ear»- кулоқни тортиб «ийй» деган товуш билан ҳам ўргатиш мумкин. Бундай усулдан фойдаланиш ҳам визуал, ҳам аудиторил, ҳам кинестетик ўқувчилар учун яхши. Бу билан биз кичкинтойларимизни инглиз илида сўз ёдлашларига ёрдамлашамиз.

Навбатдаги метод - бўйинлардан фойдаланиш. Бу метод ёрдамида болаларнинг билим салоҳияти ўсади, дарсга қизиқишни ошириш билан бирга, унда қатнашиш иштиёқини пайдо бўлишига кўмаклашамиз. Бундан ташқари, агар ўйин жисмоний ҳаракатни ҳам талаб этса, бу жисмоний жиҳатдан ҳам ёш ўрганувчига ижобий эффект беради.

Синф иккига бўлинади ва жамоалар бир-бирига қарама-қарши ҳолда ўтирадилар. Ҳар бир жамоа ўз жамоасидан бир кишини рўпарасидаги стулга ўтириш учун танлайди. Ўқитувчи эса ўқувчининг ортига ўтиб туради ва катта қоғозга ёзилган сўзни ушлаб туради. Ўриндикда ўтирган ўқувчилар бу сўзни кўриб таърифлашлари ва рўпарада ўтирган ўқувчининг бу сўзни уч дақиқада топишига ёрдам беришлари керак, аммо бу ораликда улар бу сўзнинг ўзини ишлатиб қўймасликлари зарур.

Бу ўйин болалардан кўпроқ синоним, яъни маънодош сўзлар ёдлашни ва билишни талаб этади, ҳам дарсни қизиқарли тарзда олиб борилишига кўмаклашади.

Charades ўйини. Ўқувчилар танлаши учун бир нечта тўртбурчак қилиб қирқилган қоғозларга сўзларни ёзамиз, танланган сўзни бола қўл ва оёқ ҳаракатлари билан кўрсатиб беради, қолган болалар уни топишлари керак бўлади. Бунда феъллардан фойдаланиш маъқул ва ёш тил ўрганувчилар учун қийинчилик туғдирмайди. Бу ўйин болаларга кўпроқ сўз ёдлаш учун ёрдам беради. Шу билан бирга, жисмонан тетиклашишларига ҳам сабаб бўлади.

ХУЛОСА

Хулоса килиб айтганда, юкоридаги методларни тугри куллай олишда уқитувчининг методик махорати катта рол уйнайди. Шу сабабали ҳам вазифа берганда тугри материаллардан фойдаланиш самарали натижага эришишга ердам беради.

REFERENCES

1. Каримов И.А. Юксак маънавият- энгилмас куч.–Т., 2008.
2. Бабаева Д. Р. “Болалар нутқини устириш назарияси ва методикаси”, Тошкент 2018.
3. Файзуллаева М, Рахимова З, Рустмова М. “Мактабгача ешдаги болаларнинг нутқини устириш”, Тошкент, 2010.
4. Сатторов. Т. “Бўлажак чет тили ўқитувчиларининг услубий омилкорлигини шакллантириш технологияси”. -Т.,2003.
5. АъзамовА. «5000 words in a month»-couching.uz
6. Шодиев К. “Мактабгача ешдаги болаларни тугри талаффузга ургатиш”, Тошкент “Уқитувчи” 1990.